

نقش خودکارآمدی و رضایت از زندگی در پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر سال سوم دوره‌ی متوسطه شهر کرمانشاه سعید عسکری^۱، سمیه کهریزی^۲ و مریم کهریزی^۳

چکیده

در تعامل بین شخص و محیط یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌ها خودکارآمدی است. با توجه به اهمیت موضوع، پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش باورهای خودکارآمدی و رضایت از زندگی در پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان انجام گرفت. برای اجرای پژوهش حاضر نمونه‌ای به حجم ۱۵۰ نفر از دانش‌آموزان دختر سال سوم مقطع متوسطه‌ی شهر کرمانشاه (با میانگین سنی ۱۸ سال) به روش خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شد. ابزار پژوهش عبارت بود از: پرسش‌نامه‌ی باورهای خودکارآمدی و پرسش‌نامه‌ی رضایت از زندگی. طرح پژوهش از نوع همبستگی انتخاب شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین خودکارآمدی و رضایت از زندگی با عملکرد تحصیلی همبستگی مثبت معناداری وجود دارد. و رضایت از زندگی در پیش‌بینی عملکرد تحصیلی قویتر است.

واژگان کلیدی: رضایت از زندگی، خودکارآمدی، عملکرد تحصیلی

۱. استادیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه رازی کرمانشاه

۲. نویسنده مسؤل: دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی، دانشگاه رازی کرمانشاه kahrizi.sahar@yahoo.com

۳. کارشناس ارشد مشاوره، دانشگاه رازی کرمانشاه

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۸/۲۷

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۲/۲/۱۸

مقدمه

رشد^۱ و بالندگی هر جامعه‌ای مرهون نظام آموزشی آن جامعه است (شکرکن، پولادی، حقیقی، ۱۳۷۹). در عصر حاضر تعلیم و تربیت و به‌طور کلی تحصیل بخش مهمی از زندگی افراد را تشکیل می‌دهد، علاوه بر این کیفیت و کمیت این تحصیل نیز نقش مهمی در آینده افراد ایفا می‌کند. نزدیک به یک قرن است که روان‌شناسان به‌صورت گسترده در تلاش برای شناسایی عوامل پیش‌بینی‌کننده پیشرفت تحصیلی می‌باشند (نریمانی و سلیمانی، ۱۳۹۲). مسأله پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، یکی از شاخص‌های مهم در ارزیابی آموزش و پرورش است و تمام کوشش‌های این نظام، در واقع برای پوشاندن جامعه‌ی عمل به این امر است (فراهانی، ۱۳۷۳؛ به نقل از کهریزی، ۱۳۸۹). موفقیت دانش‌آموزان در مدرسه، هدف اصلی^۲ هر نظام آموزشی است. موفقیت در مدرسه، کسب تجربه‌های مناسب در کلیه ابعاد رشد شناختی^۳، عاطفی، اجتماعی رفتاری و زیستی را شامل می‌شود. کسب این تجربه‌ها در مدرسه می‌تواند بر زندگی حال و آینده کودکان و نوجوانان تأثیر سرنوشت‌سازی داشته باشد (ظهره‌وند، ۱۳۸۹). بلوم (۱۹۷۴) در مدل آموزشگاهی خود شواهدی ارائه داده است که ویژگی‌های عاطفی دانش‌آموزان در جریان یادگیری، هم نقش علت و هم نقش معلول را ایفا می‌کند (بلوم، ۱۹۷۴؛ ترجمه سیف، ۱۳۷۴). مسأله موفقیت یا فقدان موفقیت در امر تحصیل از مهم‌ترین دغدغه‌های^۴ هر نظام آموزشی در تمام جوامع است، پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان هر جامعه نشان‌دهنده‌ی موفقیت نظام آموزشی در زمینه‌ی هدف‌یابی و توجه به رفع نیازهای فردی است (مرادی مقدم، ۱۳۸۳). عملکرد تحصیلی به تمامی درگیری‌های دانش‌آموز در محیط مدرسه اشاره دارد که در برگیرنده‌ی خودکارآمدی^۵، تأثیرات

1. development
2. main purpose
3. cognitive development
4. concerns
5. self- efficacy

هیجانی، برنامه ریزی، فقدان کنترل پیامد و انگیزش است (درتاج، ۱۳۸۳؛ به نقل از کهریزی، ۱۳۸۹).

رضایت از زندگی^۱ یکی از عواملی است که تحت تأثیر موفقیت و شکست تحصیلی دانش‌آموزان قرار می‌گیرد (ابوالقاسمی، ۱۳۹۰). پاوت و دینر^۲ (۱۹۹۳) رضایت از زندگی را یک فرایند داوری می‌دانند که در آن، افراد کیفیت زندگی خود را بر اساس ملاک‌های منحصر به فرد خود ارزیابی می‌کنند. در سال‌های اخیر، پژوهش‌های بسیاری در مورد کیفیت زندگی افراد از دو دیدگاه عینی و فاعلی انجام شده است. دیدگاه عینی به شرایط بیرونی، مانند میزان درآمد، کیفیت مسکن، و ... توجه می‌کند. در مقابل دیدگاه فاعلی بر تفاوت افراد در مورد رضایت از زندگی با توجه به کل زندگی تأکید می‌ورزد (زولینگ، والوا، هیونبر و درین^۳، ۲۰۰۵). اسکات، شانن و کارولین^۴ (۲۰۰۴) نشان دادند دانش‌آموزانی رضایت بالایی از زندگی دارند بهتر تکالیف درسی خود را بهتر انجام می‌دهند و در انجام دادن تکالیف، بیشتر به توانایی‌های شخصی خود می‌اندیشند تا به شانس و عوامل بیرونی (میکائیلی، گنجی و طالبی، ۱۳۹۱). مفهوم رضایت تجربه درونی است که حضور مثبت هیجان‌ها و نبود احساسات منفی را در بر می‌گیرد (رود^۵، ۲۰۰۵). آرینگتون-ساندرز، تیوات، ویلموت، موس و بریتو^۶ (۲۰۰۶) در پژوهشی نشان داده‌اند که کیفیت زندگی در دختران نسبت به پسران پایین‌تر است. بیسایر، تیم، اشمیتز و گولدبک^۷ (۲۰۰۹) در پژوهشی در میان دانش‌آموزان دختر و پسر نشان دادند که رضایت از زندگی در دانش‌آموزان دختر در مقایسه با پسران کمتر است. به نظر می‌رسد که تفاوت در رضایت از زندگی دانش‌آموزان به دلیل توانمندی

1. life satisfaction
2. Pavot & Diener
3. Zullig, Valois, Huebner & Drane
4. Scott, Shannon & Curoline
5. Rode
6. Arrington-Sanders, Tsevat, Wilmott, Mrus & Britto
7. Besier, Tim, Schmitz & Goldbeck

و احساس خودکارآمدی است. کوهن، فردریکسون، براون، مایکلز و کونوی^۱ (۲۰۰۹) با بررسی دانش‌آموزان نشان دادند که هیجان‌های مثبت^۲، افزایش تاب‌آوری^۳ و رضایت از زندگی را پیش‌بینی می‌کند. کیرکالدی^۴ (۲۰۰۴) رابطه‌ی مثبتی را میان رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی را نشان دادند.

یکی از مهم‌ترین عوامل شناختی مؤثر بر پیشرفت تحصیلی، خودکارآمدی است. ول^۵ (۲۰۰۴) گزارش کرده است که اگر دانش‌آموزان باور داشته باشند که با تلاش قابل قبولی می‌توانند یاد بگیرند، تلاش بیشتری کرده و در مواجهه با مشکلات پافشاری بیشتری می‌کنند. خودکارآمدی به عنوان یک ویژگی شخصیتی پیش‌بینی کننده می‌تواند در موقعیت‌های تحصیلی و آموزشی، عاملی مؤثر باشد (سالامی^۶، ۲۰۰۹). بنابراین چگونگی رفتار افراد، اغلب می‌تواند از طریق باورهایی^۷ که آنها در مورد توانایی‌هایشان دارند به واسطه‌ی اینکه واقعاً قادر به انجام چه چیزی هستند، پیش‌بینی شود (کاپرارا، ریگالیا، اسکابینی، بندورا^۸، ۲۰۰۵). خودکارآمدی، یکی از سازه‌های مهم در نظریه‌ی شناختی-اجتماعی بندورا است و به معنی اطمینان و باور فرد نسبت به توانایی‌های خود در کنترل افکار، احساس‌ها، فعالیت‌ها و نیز عملکرد مؤثر در موقعیت‌های استرس‌زاست (کاپرارا، ریگالیا، اسکابینی^۹، ۲۰۰۲). این نظریه بر نقش ضروری باورهای خودکارآمدی در رشد رفتار انسان تأکید دارد (میس، گلینگ، بورگ^{۱۰}، ۲۰۰۶). بنابراین بر عملکرد واقعی افراد، انتخاب‌ها، سازماندهی و اجرای دوره‌های عمل در جهت دستیابی و به ثمر رساندن سطوح

1. Cohn, Fredrickson, Brown, Mikels & Conway
2. positive emotions
3. resiliency
4. Kirkcaldy, Furnham & Siefen
5. Woul
6. Salami
7. Beliefs
8. Caprara, Pastorelli, Regalia, Scabini & Bandura
9. Caprara, Regalia & Scabini
10. Meece, Glienke & Burg

عملکرد، پیشرفت و میزان تلاشی که فرد صرف یک فعالیت می‌کند، مؤثر است (رگالیا و بندورا^۱، ۲۰۰۲). خودکارآمدی حیطه‌های مختلفی دارد که عبارتند از: الف) خودکارآمدی اجتماعی، ب) خودکارآمدی تحصیلی، ج) خودکارآمدی هیجانی، د) خودکارآمدی جسمانی (لمبریچز، ۲۰۰۱؛ به نقل از طهاسبان و اناری، ۱۳۸۸). استقامت در انجام دادن تکلیف، سطح عملکرد بالا و متناسب با توانایی‌ها، جستجوی موفقیت‌های جدید، توانایی مسئله‌گشایی، نرسیدن از شکست، انتخاب اهداف بالاتر، تعهد و پایداری در رسیدن به آنها و تسلط بر خود، زمانی که عقب‌نشینی لازم است، از ویژگی‌های افراد خودکارآمد است (سالامی، ۲۰۰۴). به نظر لیاو خودکارآمدی دو بعدی است؛ که یک بعد آن انتظار کارآمدی در انجام تکلیفی خاص و بعد دیگر انتظار پیامد تکلیف است. بر اساس نظریه یادگیری اجتماعی^۲ بندورا، باورهای خودکارآمدی بر انتخاب‌های افراد، رشته تحصیلی و فعالیت‌های که انجام می‌دهند، تأثیر می‌گذارد (زارع زاده و کدیور، ۱۳۸۶). افرادی که خودکارآمدی پایینی دارند، احساس می‌کنند که در اعمال کنترل بر رویدادهای زندگی در مانده و ناتوانند و هنگامی با موانع روبرو می‌شوند، اگر تلاش‌های اولیه‌ی آنها در برخورد با مشکلات بی‌نتیجه باشد، سریعاً قطع امید می‌کنند (فرتیسچه و پارش^۳، ۲۰۰۵). پوتوین، ساندر و لارکین^۴ (۲۰۱۲) دریافته‌اند دانش‌آموزان دارای خودکارآمدی بالا نسبت به دانش‌آموزان دارای خودکارآمدی پایین‌تر از عملکرد تحصیلی بالاتری برخوردارند؛ آنها نشان دادند که خودکارآمدی تحصیلی پیشرفت تحصیلی و هیجان‌ات را پیش‌بینی می‌کند. پژوهش‌های بسیاری رابطه مثبت میان باورهای خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی اشاره داشته است (از جمله لاینبرینگ و پینتریچ^۵، ۲۰۰۳؛ مالکاو کائوینگتون^۶، ۲۰۰۵؛ زیمرمن، بندورا، مارتینز-یونز^۱، ۱۹۹۲؛

1. Regalia & Bandura

2. Social Learning Theory

3. Fritzsche & Parrish

4. Putwain, Sander & Larkin

5. Linnenbrink & Pintrich

6. Malka & Covington

پنتریچ و دیگروت^۲، ۱۹۹۰). در اکثر پژوهش‌ها معمولاً این ارتباط به گونه‌ای است که باورهای خودکارآمدی به عنوان متغیر میانجی اثرات متغیرهایی چون تجارب گذشته، توانایی شناختی و جنس و دیگر باورهای خود را بر متغیر پیشرفت تحصیلی اعمال می‌کردند. بندورا معتقد است، حس خودکارآمدی می‌تواند نقش مهمی در رویکرد و نگاه فرد به اهداف، تکالیف و چالش‌هایش داشته باشد (کاین، باردون-کن، آبرامسون، ووز و جوینر^۳، ۲۰۰۸). کوماراجو و نادلر^۴ (۲۰۱۳) در پژوهشی در میان دانش‌آموزان پایه‌ی هشتم نشان دادند که دانش‌آموزان دارای خودکارآمدی بالا به دلیل تسلط بر چالش‌ها، موفقیت تحصیلی بیشتری را کسب می‌کنند؛ به طور کلی خودکارآمدی به واسطه‌ی تنظیم خود^۵، حرکات و تکانه‌ها می‌تواند پیشرفت تحصیلی و معدل را پیش‌بینی کند. لنت، شیو و سینگلی^۶ (۲۰۰۹) در پژوهشی در میان دانش‌جویان نشان دادند که خودکارآمدی و حمایت محیطی، سازگاری تحصیلی^۷، پیشرفت در اهداف و رضایت از زندگی بعدی را پیش‌بینی می‌کند. اما پژوهشگرانی مانند ساندرز، دیویس، ویلیامز و ویلیامز^۸ (۲۰۰۴) بین پیشرفت تحصیلی و خودکارآمدی رابطه‌ی مثبت ضعیفی را گزارش کردند (کارول، هافتون، وود، یونسورد، هتی، گوردون و باوئر^۹، ۲۰۰۹). نتایج پژوهش‌ها حاکی از آن است که بین افزایش رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی رابطه‌ی مثبت وجود دارد. در برخی از پژوهش‌ها خودکارآمدی بر افزایش رضایت از زندگی و پیشرفت تحصیلی تأثیر داشته است. اما در پژوهش‌های معدودی این رابطه به دست نیامده است. با توجه به درصد بالای افت تحصیلی در

1. Zimmerman, Bandura & Martinez- Pons
2. Pintrich & De Groot
3. Cain, Bardone-Cone, Abramson, Vohs & Joiner
4. Komarraju, Nadler
5. Self-regulation
6. Lent, Sheu & Singley
7. adaptation educational
8. Saunders, Davis, Williams & Williams
9. Carroll, Houghton, Wood, Unsworth, Hattie, Gordon & Bower

دانش‌آموزان و صرف هزینه‌های هنگفت سالانه درباره‌ی تکرار پایه‌ی تحصیلی و آسیب‌پذیری دانش‌آموزان از نظر روانی-اجتماعی، برجسته شدن این دو متغیر در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و گاه‌گاهی یافته‌های پژوهشی متناقض، اهمیت اجرای این پژوهش را نشان می‌دهد. فرض پژوهش حاضر این بود که خودکارآمدی و رضایت از زندگی با عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان دبیرستانی رابطه دارد.

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه‌ی آماری پژوهش شامل: کلیه‌ی دانش‌آموزان دختر سال سوم مقطع متوسطه (در سه گروه تحصیلی ریاضی فیزیک، علوم تجربی و علوم انسانی)، ناحیه‌ی سه شهر کرمانشاه بود؛ که از میان آن‌ها نمونه‌ای با اندازه ۱۸۶ نفر (با توجه به تعداد دانش‌آموزان سال سوم آن مدارس) به شکل تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شد. بدین صورت که ابتدا به گونه‌ای تصادفی، از بین مدارس دخترانه‌ی ناحیه‌ی سه شهر کرمانشاه چهار آموزشگاه انتخاب و در هر آموزشگاه یک کلاس از هر رشته تحصیلی انتخاب شد. در نهایت با توضیحات لازم و اعلام رضایت افراد، پرسش‌نامه‌های پژوهش بین دانش‌آموزان توزیع گردید. پس از جمع‌آوری پرسش‌نامه‌ها و کنار گذاشتن پرسش‌نامه‌های مخدوش با توجه به ملاک ورود (تکرار نکردن پایه در طی تحصیل، سن ۱۸ سال، زندگی با والدین تنی خود) تعداد ۱۵۰ پرسش‌نامه در تحلیل یافته‌های پژوهش استفاده شد. طرح پژوهش، توصیفی و از نوع همبستگی بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی شامل میانگین، انحراف استاندارد، ضریب همبستگی و رگرسیون چند متغیری استفاده شد.

پرسش‌نامه‌ی رضایت از زندگی: این مقیاس پنج گویه‌ای را دینر، امونس، لارسن و گریفین^۱ (۱۹۸۵) برای سنجش میزان رضایت کلی از زندگی تهیه کرده‌اند. دینر و همکارانش

1. Diener, Emmons & Griffin

(۱۹۸۵) روایی (به شیوه همگرا و افتراقی) و پایایی (آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۵) مطلوبی برای این مقیاس گزارش کرده‌اند. در این مقیاس در برابر هر گویه طیف لیکرت پنج نمره‌ای از کاملاً راضی‌ام (۴) تا کاملاً ناراضی‌ام (۰) قرار دارد. این مقیاس را خیر و سامانی (۱۳۸۳) برای استفاده در ایران مورد انطباق قرار داده‌اند و شواهد روایی و پایایی آن مطلوب گزارش شده است (جوکار، ۱۳۸۶). جوکار و نصیری (۱۳۸۶) ضریب آلفای کرونباخ این مقیاس را برابر با ۰/۸۰ گزارش کرده‌اند. بیانی، محمد کوچکی و گودرزی (۱۳۸۶) اعتبار این مقیاس را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳ و با روش بازآزمایی ۰/۶۹ گزارش کرده‌اند. در این پژوهش $\alpha = 0.83$ به دست آمد.

پرسش‌نامه‌ی باورهای خودکارآمدی (GSE): این پرسش‌نامه را شرز و همکارانش برای سنجش باورهای خودکارآمدی ساخته‌اند. این پرسش‌نامه دارای هفده ماده است و بدون محدودیت سنی قابل اجراست. کرامتی (۱۳۸۰) آلفای کرونباخ این پرسش‌نامه را ۰/۸۵ گزارش کرده است. براتی (۱۳۷۶) برای سنجش روایی سازه‌ای مقیاس خودکارآمدی، نمره‌های به دست آمده از این مقیاس را با اندازه‌های چندین ویژگی شخصیتی (مقیاس کنترل درونی-بیرونی راتر، خرده مقیاس کنترل شخصی مقیاس LE گورین و لائو و ویتنی، مقیاس درجه اجتماعی مارلو و کران و مقیاس شایستگی بین فردی روزنبرگ) همبسته کرد (عبداللهی عدلی انصار، ۱۳۸۲). همبستگی پیش‌بینی شده بین مقیاس خودکارآمدی و اندازه‌های شخصیتی متوسط و در جهت تأیید سازه مورد نظر بود. مقیمی خام در پژوهش خود پایایی آزمون مذکور را با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۷۵ گزارش کرده است (عبداللهی عدلی انصار، ۱۳۸۲). در پژوهش حاضر نیز پایایی آزمون برابر با $\alpha = 0.78$ محاسبه شد.

عملکرد تحصیلی: معدل دانش‌آموز در پایان نیم سال اول سال تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۹۱ (بر اساس کارنامه موجود در پرونده).

نتایج

در پژوهش حاضر ۳۶/۶۶ درصد از پاسخ‌گویان را دانش‌آموزان رشته علوم انسانی (۵۵ نفر)،

۲۸ درصد از آنان را دانش‌آموزان رشته تجربی (۴۲ نفر) و ۳۵/۳۳ درصد را دانش‌آموزان رشته ریاضی فیزیک (۵۳ نفر) تشکیل می‌دهند. سن پاسخ‌گویان ۱۸ سال است. بر اساس یافته‌های پژوهش ۱۶/۵ درصد از مادران پاسخ‌دهندگان فوق‌لیسانس، ۱۲ درصد لیسانس، ۱۹/۴ درصد فوق‌دیپلم، ۴۲/۶ درصد دیپلم و ۱۰/۱ درصد زیر دیپلم هستند. تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که بین خودکارآمدی، رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان به ترتیب ضرایب همبستگی ۰/۳۲، ۰/۶۵ وجود دارد که این ضرایب در سطح $P < 0/01$ معنادار هستند. نتایج بیانگر آن است که بین خودکارآمدی، رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی رابطه‌ی مثبت وجود دارد و این یعنی با افزایش خودکارآمدی و رضایت از زندگی میزان عملکرد تحصیلی نیز افزایش می‌یابد. جدول ۱ میزان ضرایب همبستگی را نشان می‌دهد.

جدول ۱. ماتریس ضرایب همبستگی میان متغیرهای مورد بررسی با عملکرد تحصیلی

متغیر معناداری	M	SD	R	P
خودکارآمدی	۲۷/۲۶	۱۰/۵	۰/۳۲	۰/۰۱
رضایت از زندگی	۹/۹۱	۴/۸۵	۰/۶۵	۰/۰۱

برای پیش‌بینی عملکرد تحصیلی از رگرسیون چند متغیره استفاده شد. نتایج نشان داد که مدل استفاده شده معنادار است و با ضریب تعیین ۰/۴۹ قادر است که تأثیر متغیرهای وابسته را در پیش‌بینی متغیر ملاک تبیین کند. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون در جدول ۲ آمده است:

جدول ۲. خلاصه نتایج تجزیه و تحلیل رگرسیونی داده‌ها

sig	t	β B	R	Sig ²	F	d	SM.SS	f	
			۰/۰۱	۰/۴۹	۷۱/۷۹	۱۳۸/۸۲	۲	۲۷۷/۶۴	رگرسیون
						۱/۹۳	۱۴۷	۲۸۴/۲۵	باقی‌مانده
							۱۴۶	۵۶۱/۸۹	کل
۰/۰۱	۴/۴	۰/۲۵	۰/۰۴						خودکارآمدی
۰/۰۱	۱۰/۶۶	۰/۶۲	۰/۲۵						رضایت از زندگی

تجربه و تحلیل رگرسیونی داده‌ها نشان داد که خودکارآمدی و رضایت از زندگی با ضرایب بتای ۰/۲۰، ۰/۶۲ در پیش‌بینی نتایج مؤثر هستند یعنی توان پیش‌بینی عملکرد تحصیلی را دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش مطالعه‌ی رابطه‌ی خودکارآمدی و رضایت از زندگی، و ارتباط آنها با عملکرد تحصیلی بود. بر مبنای نتایج حاصل از این پژوهش، میان خودکارآمدی و عملکرد تحصیلی، رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود داشت؛ که با تحقیقات‌های مولتون و همکاران (۱۹۹۱)؛ به نقل از پاجارس و گراهام^۱ (۱۹۹۹)، شانک^۲ (۲۰۰۰)، بینایت^۳ و بندورا (۲۰۰۴)، کدیور (۱۳۸۲)، همسو است. لذا با توجه به بنیان‌های نظری می‌توان گفت: خودکارآمدی، توانمندی خوش‌بینی در فرد شکل می‌دهد، خوش‌بینی به طور مؤثری به جنبه‌های مختلف سلامت روانی^۴ را در پیش‌بینی و در نهایت به رضایت از زندگی دانش‌آموزان منجر می‌شود (کارادماس^۵، ۲۰۰۶). در راستای نظرات بندورا (۱۹۸۲) به طور کلی خودکارآمدی تجربه‌های قابل دسترس دانش‌آموزان را افزایش و واضطراب^۶ آنها را کاهش می‌دهد و بر پیشرفت تحصیلی تأثیر دارد.

بدین ترتیب ملاحظه می‌شود که دانش‌آموزانی که به توانایی خود، باور دارند پیشرفت تحصیلی بالاتری دارند تأثیر باورهای خودکارآمدی بر عملکرد چنان چشمگیر است که می‌تواند تفاوت‌های عمده در توانایی افراد را نیز از بین ببرد. چنانچه دانش‌آموز از توانایی و شایستگی خود در برخورد با مسائل زندگی برداشت خوبی داشته باشد، در انجام تکالیف تحصیلی خود بهتر عمل می‌کند و موفق‌تر است. در مقابل، آنهایی که توانایی و قابلیت خود را در سطح پایینی ارزیابی کنند، در پیشرفت تحصیلی از موفقیت کمتری برخوردار خواهند بود. هم‌چنین می‌توان این گونه

- 1 . Pajares & Graham
- 2 . Schunk
- 3 . Benight
4. Mental Health
5. Karademase
6. anxiety

بیان کرد توانمندی دانش‌آموزان از جمله خودکارآمدی و رضایت از خویشتن برای تعدیل درماندگی‌ها و کاهش استرس‌ها سبب می‌شود که موفقیت تحصیلی آنها تحت تأثیر قرار گیرد. رابطه‌ی مثبت میان رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی، یافته‌ی دیگر این پژوهش بود؛ که همسو با تحقیقات چی یونگ^۱ (۲۰۰۰)، شیرد و گولبی^۲ (۲۰۰۷)، محمدامینی (۱۳۸۵)، ابوالقاسمی (۱۳۹۰)، کهریزی (۱۳۸۹)، اسکات، شانن و کارولین (۲۰۰۴)، کاراداماس (۲۰۰۶) است. در تحقیق کوئین و دارچو (۲۰۰۶) رابطه‌ی بهزیستی ذهنی (مؤلفه‌های رضایت از زندگی و عاطفه مثبت و منفی) با موفقیت تحصیلی و جهت‌علیت در این رابطه بررسی شده است. در این مطالعه افرادی که بهزیستی بالایی را گزارش کرده بودند با کنترل متغیرهای هوش، سن و میانگین نمرات قبلی، نمرات بالاتری به دست آوردند. این مطالعه نشان می‌دهد که رابطه‌ی میان بهزیستی ذهنی و عملکرد تحصیلی شاید رابطه‌ی علی متقابل باشد.

در واقع می‌توان گفت افرادی که رضایت از زندگی بالاتری دارند از سبک‌های مقابله‌ای^۳ مؤثرتر و مناسب‌تر استفاده می‌کنند، عواطف و احساسات عمیق‌تری را تجربه می‌کنند و از سلامت عمومی بالاتری برخوردارند و در نتیجه در تحصیل هم موفق‌ترند.

یافته‌ی دیگر پژوهش این بود که رضایت از زندگی، متغیر نیرومندتری در پیش‌بینی عملکرد تحصیلی است و بعد از آن متغیر خودکارآمدی قرار دارد. در تبیین این موضوع می‌توان گفت: افرادی که از زندگی خود رضایت بیشتری دارند، احساس می‌کنند که حیطه‌های مختلف زندگی خوب پیش می‌رود. بنابراین، این افراد رویکرد مثبتی نسبت به زندگی داشته (دینر، ۲۰۰۰) و دارای عزت نفس^۴ و خودباوری بیشتری هستند (استراک، آرگیل و شوارتز^۵، ۱۹۹۱) که می‌تواند عاملی

1. Cheung
2. Sheard & Golby
3. Coping styles
4. self-esteem
5. Strack, Argyle & Schwarz

برای موفقیت آنها در حیطه‌های مختلف از جمله تحصیل باشد. چنان که هونبر، گیلمن، لاگلین^۱ (۱۹۹۹) و لئونگ، مک براید-چانگ، لای^۲ (۲۰۰۴) نیز نشان داده‌اند افرادی که رضامندی بیشتری دارند از احساس کفایت تحصیلی بیشتری نیز برخوردار هستند.

با توجه به حجم پایین نمونه و محدود شدن به جنسیت زن نمی‌توان به سادگی نتایج پژوهش را به سایر جوامع تعمیم داد و باید با احتیاط عمل نمود. با توجه به مباحث فوق می‌توان گفت: میان ویژگی‌های مثبت شخصیتی مثل خودکارآمدی (کاپرارا و همکاران، ۲۰۰۵) و رضایت از زندگی با عملکرد تحصیلی ارتباط مثبت وجود دارد که به نوبه‌ی خود می‌تواند در میزان عملکرد تحصیلی و بروز عملکردهای مثبت روانی افراد تأثیرگذار باشد. بندورا در نظریه شناختی-اجتماعی^۳ (۱۹۹۷) اظهار می‌دارد که موفقیت انسان به اثرات متقابل بین رفتار، عوامل فردی و شرایط محیطی بستگی دارد. لذا با توجه به اهمیت خودکارآمدی به معلمان توصیه می‌شود که به همان اندازه که برای عملکرد واقعی دانش‌آموزان اهمیت می‌دهند، به خود ارزشیابی‌های دانش‌آموزان از توانایی‌هایشان نیز توجه کنند (شانگ^۴، ۲۰۰۰). پیشنهاد می‌شود پژوهشگران بعدی متغیرهای شخصیتی دیگر را با عملکرد تحصیلی در مقاطع دیگر مورد بررسی قرار دهند.

منابع

ابوالقاسمی، عباس (۱۳۹۰). ارتباط تاب‌آوری، استرس و خودکارآمدی با رضایت از زندگی در دانش‌آموزان دارای پیشرفت تحصیلی بالا و پایین. *فصل‌نامه‌ی مطالعات روان‌شناختی*، (۷) ۱۵۱-۱۳۱.

براتی، سیامک (۱۳۷۶). بررسی رابطه ساده و چندگانه متغیرهای عزت نفس با عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان سال سوم نظام جدید متوسطه شهرستان اهواز. *پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد*، دانشگاه شهیدچمران.

1. Huebner, Gilman & Laughlin
2. Leung, McBride-Chang & Lai
3. Cognitive – Social Theory
4. Schunk

بلوم (۱۹۷۴). ویژگی‌های آدمی و یادگیری آموزشی، ترجمه‌ی علی اکبر سیف. (۱۳۷۴). تهران؛ نشر دانشگاهی.

بیانی، علی اصغر؛ محمد کوچکی، عاشور و گودرزی، حسینه (۱۳۸۶). اعتبار و روایی مقیاس رضایت از زندگی. فصل‌نامه‌ی روان‌شناسی ایرانی. ۳(۱۱)، ۲۶۵-۲۵۹.

جوکار، بهرام (۱۳۸۶). نقش واسطه‌ای تاب‌آوری در رابطه‌ی بین هوش هیجانی و هوش عمومی با رضایت از زندگی. فصل‌نامه‌ی روان‌شناسی معاصر، ۳(۱)، ۱۲-۳.

جوکار، بهرام و نصیری، حبیب‌اله (۱۳۸۶). معناداری زندگی، امید، رضایت از زندگی و سلامت روان در زنان. مجله‌ی پژوهش زنان، ۶(۲)، ۱۷۶-۱۵۷.

خیر، محمد و سامانی، سیامک (۱۳۸۳). مقایسه‌ی سلامت روانی-اجتماعی، بهداشت روانی، رضایت از زندگی و همکاری در بین مادران شاغل و خانه‌دار در شهر شیراز: گزارش طرح پژوهشی، کارگروه پژوهش آمار و فن‌آوری اطلاعات استان فارس.

زارع زاده، کمال و کدیور، پروین (۱۳۸۶). مقایسه خودکارآمدی و خلاقیت در دانش‌آموزان کاربر اینترنت و دانش‌آموزان غیر کاربر. مجله‌ی تعلیم و تربیت، ۱(۸۹)، ۱۱۱-۱۳۳.

شکرکن، حسین؛ پولادی، محمدعلی و حقیقی، جمال (۱۳۷۹). بررسی عوامل مهم افت تحصیلی در دبیرستان‌های پسرانه شهرستان اهواز. مجله‌ی علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۷(۳)، ۲۰-۱۴.

طهماسیان، کارینه و آناری، آسیه (۱۳۸۸). رابطه‌ی بین ابعاد خودکارآمدی و افسردگی در نوجوانان. مجله روان‌شناسی کاربردی، ۳(۱)، ۹۳-۸۳.

ظهوروند، راضیه (۱۳۸۹). مقایسه مفهوم خود، خودکارآمدی تحصیلی، هوش هیجانی، باورهای جنسیتی و رضایت از جنس دختران و پسران دبیرستانی و سهم هر یک از این متغیرها در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی. مطالعات روان‌شناختی، ۶(۳)، ۷۲-۴۶.

عبداللهی عدلی انصار، وحید (۱۳۸۲). بررسی رابطه باورهای خودآثربخشی و مرکز کنترل با پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه تبریز. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه تبریز.

- کدیور، پروین (۱۳۸۲). نقش باورهای خودکارآمدی و هوش در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی. *مجله‌ی علوم تربیتی و روان‌شناسی*، ۳(۱۰)، ۴۵-۵۸.
- کرامتی، هادی (۱۳۸۰). بررسی روابط خودکارآمدی ادراک شده دانش‌آموزان سال سوم راهنمایی و نگرش آنان نسبت به درس ریاضی با پیشرفت ریاضی آنان، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران.
- کهریزی، مریم (۱۳۸۹). رابطه‌ی تاب‌آوری با عملکرد تحصیلی و رضایت از زندگی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر کرمانشاه. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی.
- محمدامینی، زرارو (۱۳۸۵). رابطه باورهای فراشناختی با سلامت روانی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان اشنویه. *فصل‌نامه‌ی نوآوری آموزشی*، ۱۹(۶)، ۱۷-۱۰.
- مرادی مقدم، محمود (۱۳۸۳). نگاهی به آمار نتایج امتحانات سال تحصیلی. *پژوهشنامه آموزشی پژوهشکده تعلیم و تربیت*، ۳، ۷۳-۷۲.
- میکائیلی، نیلوفر؛ گنجی، مسعود و طالبی جویباری، مسعود (۱۳۹۱). مقایسه‌ی تاب‌آوری، رضایت زناشویی و سلامت روانی در والدین با کودکان دارای ناتوانی‌های یادگیری و عادی. *فصل‌نامه‌ی ناتوانی‌های یادگیری*، ۲(۱)، ۱۳۷-۱۲۰.
- نریمانی، محمد و سلیمانی، اسماعیل (۱۳۹۲). اثربخشی توان‌بخشی شناختی بر کارکردهای اجرایی (حافظه‌ی کاری و توجه) و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری ریاضی. *فصل‌نامه‌ی ناتوانی‌های یادگیری*، ۲(۳)، ۱۱۵-۹۱.
- Arrington-Sanders, R., Tsevat, J., Wilmott, R. W., Mrus, J. M. & Britto, M. T. (2006). Gender differences in health-related quality of life of adolescents with cystic fibrosis, *Health Quality Life Outcomes*, 4(1), 5.
- Bandura, A. (1997). *Self efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
- Bandura, A. (1982). Self- efficacy mechanism in human agency, *American Psychologist*, 37(1), 122-147.
- Benight, C. & Bandura, A. (2004). Social cognitive theory of posttraumatic recovery: The role of perceived self- efficacy, *Behavior Research and Therapy*, 42, 1129- 1148.
- Besier, T., Tim, G., Schmitz, B. & Goldbeck, L. (2009). Life satisfaction of adolescents and adults with cystic fibrosis: Impact of partnership and gender, *Journal of Cystic Fibrosis*, 8, 104-109
- Cain, A. S., Bardone-Cone, A. M., Abramson, L. Y., Vohs, K. D. & Joiner, T. E. (2008). Refining the Relationships of Perfectionism, Self-Efficacy, and Stress to Dieting and

- Binge Eating: Examining the Appearance, Interpersonal, and Academic Domains. *Int J Eat Disord*, 00:000-000.
- Caprara, G. V., Regalia, C., & Scabini, E. (2002). Autoefficacia familiar (Familiar self-efficacy). In *La Valutazione ell'Autoefficacia (Self- Efficacy Assessment)* (ed. G.V. Caprara), pp. 63-86. Edizioni Erickson: Trento.
- Caprara, G. V., Pastorelli, C., Regalia, C., Scabini, E., & Bandura, A. (2005). Impact of adolescents' filial self- efficacy on quality of family functioning and satisfaction. *Journal of Research on Adolescence*, 15, 71-97.
- Carroll, A., Houghton, S., Wood, R., Unsworth, K., Hattie, J., Gordon, I. & Bower, J. (2009). Self-efficacy and academe achievement in Australian high school students: The mediating effects of academic aspirations and delinquency, *Journal of Adolescence*, 32(4), 797-817.
- Cheung, C. K., (2000). Studying as a Source of Life Satisfaction among University Student-statistical Data Included, *College Student Journal*.
- Cohn, M. A., Fredrickson, B. L., Brown, S. L., Mikels, J. A. & Conway, A. M. (2009). Happiness Unpacked: Positive Emotions Increase Life Satisfaction by Building Resilience, *Emotion*, 9(3). 361-368.
- Diener, E, Emmons, R, Larsen, R & Griffin, S, (1985). The satisfaction with life scale, *Journal of Personality sssessment*, 49(1), 71-75.
- Diener, E., Gohm, C.L., Suh, M. & Oishi, S., (2000). Similarity of the Relation between Marital Status and Subjective Well-being across Cultures, *Journal of Cross-Cultural Psycholo*Vol. 31, 419-436.
- Fritzsche, B. A. & Parrish, T. J. (2005). Theories and research on job satisfaction. 155-162.
- Huebner, E. S., Gilman, R. & Laughlin, J. E. (1999). A Multimethod Investigation of the Multidimensionality of Children's Well-being Reports: Discriminant Validity of Life Satisfaction and Self-esteem, *Social Indicators Research*, 46, 1-22.
- Karademase, E. C. (2006). Self- efficacy, social and well-being, the mediating role of optimism, personality and individual differences, 40, 1281- 1390.
- Kirkcaldy, B., Furnham, A. & Siefen, G., (2004). The Relationship between Health Efficacy, Educational Attainment, and Well-being among 30 Nations, *European Psychologist*, 9, 19-107.
- Komarraju, M. & Nadler, D. (2013). Self-efficacy and academic achievement: why do implicit beliefs, goals, and effort regulation matter. Learning and Individual Differences, *In Press, Corrected Proof, Available online 8 February 2013*.
- Lent, W., Taveira, M., Sheu, H. & Singley, D. (2009). Social cognitive predictors of academic adjustment and life satisfaction in Portuguese college students: A longitudinal analysis, *Journal of Vocational Behavior*, 74(2), 190-198.
- Leung, C. Y., McBride-Chang, C. & Lai, B. P. (2004). The Relationship amog Mternal Parenting Style, Academic Competence, and Life Satisfaction in Chinese Early Adolescents, *Journal of Early Adolescence*, 24, 43-113.
- Linnenbrink, E. A. & Pintrich, P. R. (2003). The role of self-efficacy in student engagement and learning in the classroom. *Reading and Writing Quarterly*, 19(2), 119-137.

- Meece, J. L., Glienke, B. B. & Burg, S. (2006). Gender and Motivation, *Journal of School Psychology*, 44,351-373.
- Malka, A. & Covington, M. V. (2005). Perceiving school performance as instrumental to future goal attainment: Effects on graded performance. *Contemporary Educational Psychology*, 30(1), 60-80.
- Pavot, W. & Diener, E. (1993). Review of the satisfaction with life scale Psychological Assessment, 5(2). 164- 171.
- Pajares, F. & Graham, L. (1999). Self-efficacy, motivation constructs, and mathematics performances of entering middle school student. *Contemporary Educational Psychology*, 24, 124-139.
- Pintrich, P. R. & De Groot, E. V. (1990). Motivational and self-regulated learning components of classroom academic performance. *Journal of Educational Psychology*, 82(1), 33-40.
- Putwain, D. Sander, P. & Larkin, D. (2012). Academic self-efficacy in study-related skills and behaviours: relations with learning-related emotions and academic success. *Educational Psychology*. Article first published online: 27 SEP 2012.
- Quinn, D. P., & Duchworth, A. I. (2006). Happiness and Academic Achivment: Evidence for Reciprocal Causality, Time and Location Postersession VII- Board: VII-021sunday.
- Regalia, C. & Bandura, A. (2002). Longitudinal impact of perceived selfregulatory efficacy on violent conduct. *European Psychologist*, 7, 63- 69.
- Rode, J. C. (2005). Life satisfaction and student performance, *Academy of management learning and education, Journal of Social Behavior and Personality*,4(3)- 421-433.
- Salami, S. O. (2004). Affective characteristics as of determinants of academic performance of school-going adolescents: Implication for Counseling and practice. *Sokoto Educational Review*, 7, 145-160.
- Salami, S. O. (2009). Psychopathology and academic performance among Nigerian high school adolescents: The moderator effects of study behavior, self-efficacy and motivation. *Journal of Social Sciences*, 16, 25-330.
- Saunders, J., Davis, L., Williams, T. & Williams, J. H. (2004). Gender differences in self-perceptions and academic outcomes: a study of African American high school students, *Journal of Youth and Adolescence*, 33(1). 81e90.
- Schunk, D. H. (2000). Learning theories: An educational perspective. Englewood cliffs, NJ: Merrill.
- Scott, H., Shannon, L. & Curoline, L. (2004). "Life satisfaction in Children and youth emperical foundtion and implications for school Psychologist". *Psychology in the schools*, 41, (1), 81-130.
- Sheard, M. & Golby, J. (2007). Hardiness and Undergraduate Academic Study:The Moderating Role of Commitment, *Journal of Personality and Individual Differences*, 43, 35, 579-588.
- Strack, F., Argyle, M. & Schwarz, M. (1991). *Subjective Well-being: An Interdisciplinary Perspective*.

- Zimmerman, B. J., Bandura, A. & Martinez-Pons, M. (1992). Self- Motivation for academic attainment: The role of self- efficacy beliefs and personal goal setting. *Review of Educational Research*, 29(3), 663-676.
- Zullig, K. J., Valois, R. F., Huebner, E. S. & Drane, J. W. (2005). Adolescent health-related quality of life and perceived satisfaction with life. *Quality of Life Research*, 14, 1573-1584.
- Woul, F. (2004). The stress process, self- efficacy expectations, and psychological health, *Personality and Individual Differences*, 37, 1033-1043.

Archive of SID

The role of self-efficacy and life satisfaction in predicting academic performance in third grade students in Kermanshah

S. Askari¹, S. Kahrizi² & M.Kahrizi³

Abstract

The interaction with the environment is an important component of self-efficacy. Given the importance of is matter, the purpose of the present research was to study the relationship between self- efficacy belief and life satisfaction with academic performance. Using a multistage cluster sampling procedure, a sample of 150 high school students in Kermanshah selected. General self- efficacy scale, and life satisfaction scale were used to gather data. The design of study was corrlational. Data were analyzed using descriptive statistics. Results revealed that positive belifes self- efficacy, life satisfaction, performance correlated positive with academic performance.

Keywords: academic performance, life satisfaction, self- efficacy

---

1 . Assistant Professor of Psychology, University of Razi(dr.saeidaskari@yahoo.com)

2 . corresponding Authoe: Educational psychology (M.A), Razi University.
(kahrizi.sahar@yahoo.com)

3 . M.A. of conceling University of Razi